

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
УНИВЕРСИТЕТ «ГУРАН-АСТАНА»
АССОЦИАЦИЯ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ КАЗАХСТАНА

ЖАҢА ӘЛЕМДЕГІ ЖАҢА ҚАЗАҚСТАН

НОВЫЙ КАЗАХСТАН В НОВОМ МИРЕ

Жас ғалымдардың халықаралық ғылыми-
тәжірибелік
конференциясының материалдары

Материалы международной научно-практической
конференции молодых ученых

Секция общественно-гуманитарных наук

26 мая 2007 г.

Астана

Содержание

Д. Асанова, Ш. Садықова. ИСЛАМ ЖӘНЕ ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН.....	4
Файзуллаева Г. ТАРАЗДЫҢ ИСЛАМ МӘДЕНИЕТІ МЕН ДІНИ ТАРИХЫНДАҒЫ ОРНЫ.....	8
Г. Тезекбаева, А. Қалибеков, М. Баймолдина. АБАЙ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ ИМАНДЫЛЫҚ НЕГІЗІНДЕ.....	10
Ж. Ж. Оралбаева, М. Мейрханов. БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН ӘНГІМЕЛЕРІНДЕГІ МЕТОНИМИЯНЫҢ СТИЛЬДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	13
А. А. Оңалбаева, Ж. Жайыбекова. АДАМГЕРШІЛІК - АДАМДЫҚ ІСТІҢ ШЫҢЫ.....	23
Ж. Ж. Оралбаева, Ә. М. Оралбаева. Б. МАЙЛИН - САТИРИК Ш. Сабденалиева, Ш. Садықова. Қ. ЖҰМАДІЛОВТЫҢ «ДАРАБОЗ» ДИЛОГИЯСЫНДАҒЫ ХАНДАР ОБРАЗЫ.....	26
Ж. Исахметұлы. ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ПРОБЛЕМЫ УТВЕРЖДЕНИЯ ГУМАНИЗМА В КАЗАХСТАНСКОМ ОБЩЕСТВЕ.....	30
Ниязова Х.Х. Тема Великой Отечественной войны как тема нравственного испытания и воспитания человека.....	34
А. Жанбосынова, Ш. Садықова, Ж. Исахметұлы. ОРТАҒАСЫРЛЫҚ МОНШАЛАР - ТАРАЗДЫҢ ӨРЕЛІ ТАРИХИ МӘДЕНИ МҰРАСЫ.....	37
Кунтуова И.М. Қазақ мәдениеті жаһандану кеңістігінде.....	40
Байұлов Ф. Б. ҚАЗАҚСТАНДА ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫ КЕЗІНДЕГІ МУЗЫКА ӨНЕРІНІҢ ДАМУЫ.....	43
Д. К. Ақболов. Қазақ музыка фольклорының тәрбиелік мүмкіндіктері	45
Алмагамбетова А.Қ. БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІНЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚАБІЛЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	48
Сейтханова Б.Т. Екі тілдік сөздіктерді қазақ тілі сабағында қолдану	52
Ерназарова Д.Ж., Кантемирова Г. М. English slangs - Диалекты в Английском языке.....	55
Джаркимбекова Н.К., Ерназарова Д.Ж., Кантемирова Г. М. Teaching vocabulary in school - Обучение лексике в школе.....	58
Арыстанова Ж.Е. ИСТОРИЧЕСКИЙ КОСТЮМ КАЗАХСКОГО НАРОДА.....	61
Матеева Б.Т. ЕЛ СҢНІМІН АҚТАҒАН ЖҰМАБЕК АХМЕТҰЛЫ ТӘШЕНЕВ.....	63
А.А. Дусабаева. Социолнгвистические аспекты аллюзии.....	65
Сыздықова Д.С. Концепт «Солнце» индейской культуры в тексте.....	67
Цай А.А. ПОНЯТИЕ «ДИСКУРС» В СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКЕ.....	69
Баудиярова Қ.Б. Ажырасуға әсер ететін факторлар және одан шығудың қолдары.....	72
К. Оразғалиқызы. Сәйден Жолдасбайұлының ғылыми зерттеулеріндегі қыстау мәселесі.....	73
Бейсекенова Ж. Проблемы экологии в Казахстане.....	77
А. Қансеитова, А. Несітбаева, М. Баймолдина. АРАБ ТІЛІНЕН ЕНГЕН СӨЗДЕРДІҢ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	82
А. Жанбосынова, Ш. Садықова, Ж. Исахметұлы. ОРТАҒАСЫРЛЫҚ МОНШАЛАР - ТАРАЗДЫҢ ӨРЕЛІ ТАРИХИ МӘДЕНИ МҰРАСЫ.....	85
Д. Кәрібеков, Ж. Қойшыбаев. ӘБЛҚАЙЫР ХАННЫҢ ЕЛ БАСҚАРУДАҒЫ МӘМЛЕГЕРЛІК ЕРЕКШЕЛІГІ.....	88
Каримов Б.Р., Каримова У.Б. Центрально-азиатская цивилизация и развитие мировой системы письменностей.....	91
Мырзахметова К.К. Ресей үкіметіне дейінгі Шымкент қаласының қилы тарихы	94
Якубова Ш. НОВАТОРСТВО ЛИРИКИ ДЕРЖАВИНА.....	98
Налибаева А.Ж., Азизова С.Х. THE CULTURAL COMPONENT OF ENGLISH	101
	106

конкретных целей говорящего как создателя текста» [10]. В рамках теорий высказывания или прагматики «дискурсом» называют воздействие высказывания на получателя и его внесение в «высказывательную» ситуацию (что подразумевает субъекта высказывания, адресата, момент и определенное место высказывания)[6]. По выражению Н.Д.Арутюновой, «дискурс — это связный текст в совокупности с экстралингвистическими, прагматическими и другими факторами; текст, взятый в событийном аспекте; речь, рассматриваемая как целенаправленное социальное действие, как компонент, участвующий во взаимодействии людей и механизмах их сознания (когнитивных процессах)» [2]. А по убеждению лингвиста Я. Мея «дискурс является тем, что остается после того, как с текста срываются все языковые украшения. Дискурс формируется и формируется нашим мышлением, нашим разумом»[10]. В данном определении дискурса превалирует его внелингвистические составляющие.

В отечественной науке по вопросу интерпретации термина дискурс принимаются взгляды таких российских ученых как В.Е. Чернявской, В.З. Демьянкова, Е.С. Кубряковой, О.В. Александровой и некоторых зарубежных Т. А. ван Дейк, П. Серио, Н.Д. Арутюновой и других. Так, Г.Г. Буркитбаева в своих исследованиях принимает за исходный момент развернутое определение В.Е. Чернявской, где дискурс понимается как текст(ы) в неразрывной связи с социальными, идеологическими, культурно-историческими и др. факторами, а также с системой прагматических и когнитивных целеустановок автора, взаимодействующего с адресатом. [6]. Вслед за Т. А. ван Дейком А.П. Поминова под дискурсом понимает «совокупность лингвистической информации в виде текста и экстралингвистического шлейфа коннотативных значений и эмоциональных оценок, а также прагматических причин порождения данного текста» [8]. М.Ж. Аренова придерживаясь точки зрения Е.С. Кубряковой, и О.В. Александровой считает, что «дискурс следует трактовать как когнитивный процесс, связанный с реальным речепроизводством, созданием речевого произведения...» [11].

Таким образом, дискурс — это многоаспектное явление. И его конкретное значение определяется в зависимости от существующих подходов к изучению собственно языка и языковой деятельности. Из приведенных интерпретаций видно, что при определении дискурса исследователи выделяют его экстралингвистические, лингвистические и социальные характеристики, также когнитивный и психолингвистический аспекты.

1. Ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. Пер. с англ./ Сост. В.В. Петрова; Под ред. В.И. Герасимова. М., 1989. С. 111-135.
2. Арутюнова Н.Д. ЛЭСМ., 1990. С.136-137
3. Карасик В.И. О типах дискурса // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2000. - С.5-20.
4. Броботко В.Г. Элементы теории дискурса. Грозный, 1989. с. 8
5. Жанабекова Г.Ж. Социокультурная парадигма директивного дискурса // Вестник ЕНУ 2004, №4.
6. Буркитбаева Г.Г. Роль контекста при анализе дискурса // Вестник ЕНУ 2004, №2.
7. Ахатова Б.А. Политический дискурс: формы выражения языкового сознания // Автореферат 10.02.19.- Алматы: Б.и., 2007- 45с.
8. Поминова А.П. Дискурс и этнос — взаимосвязь и взаимообусловленность // КазНУ Филологическая серия 2006 №5 (95) — с. 61
9. D. Hymes Language in Culture and Society. New York: Harper and Row, 1964
10. Герасимов В.И., Ильин М.В. Политический дискурс-анализ // Дискурс анализ versus политическая лингвистика с. 61-62
11. Аренова Ж.М. Феномен речевого воздействия в дискурсе // Вестник ЕНУ 2005, №3. с.60

Баудиярова К.Б.

Ажырасуға эсер ететін факторлар және одаи шығудың жолдары

Неке тұрақсыздығы ажырасуға әкелетіндігі сөзсіз. Демографиялық көзқарас бойынша некенің басты мақсаты — тұрақтылық, яғни адамзаттың сақталуын қамтамасыз ету. Ажырасудың қазіргі таңда орын алуының бірнеше себептері бар. Біріншіден, Кеңес

дәуірінде Қазан төңкерісіне дейін діннің дәмін татқан иманды қарт аналар мен аталар ажырасуды масқара санап, жастарды тиып отырды. Екіншіден, ажырасуға кеңес кезеңінде де «моральдық азғындау» деп шара қолданды. Ажырасу арқылы қазақ халқы рухани мүгедек, болашағы бұлыңғыр ұлттар қатарына косылды.

Мемлекет – бір адам десек, әр отбасы сол «адамның бір жасушасы» деген рас болса, мемлекеттің да адам сияқты ауру жұқтырып, сырқаттанып және емделіп отыруы заңды. Қазақстан мемлекеті де ажырасу деген қоғамдық ауруға шалдықты. Ажырасу қазақ қоғамында бұрыннан пайда болып, 1990 жылдардан бастап, еліміздің материалдық және рухани жағынан құлдырағанда көз ілеспес жылдамдықпен өршіді [1].

Еліміздегі статистика жөніндегі агенттіктің мәліметтеріне жүгінсек, 2001 жылғы он айда тіркелген неке саны 76600, ал ажырасқандар саны 25 мың, яғни 1000 адамға 6,2 неке мен 2,0 ажырасу келеді екен. 2000 жылғы қаңтар-қазанда тиісінше 75300 неке мен 22700 ажырасу, яғни 1000 адамға шаққанда 6,1 некелесу мен 1,8 ажырасу болады. Бүкіл Қазақстан бойынша ажырасқан әйелдердің саны 1999 жылы 461 мың 600 адамға жеткен. Қазір бұл көрсеткіш жарты миллионнан асып кетті [2].

2006 жылы қаңтар айында Алматы қаласы Отбасы және әйелдер ісі жөніндегі комиссия жүргізген әлеуметтік зерттеулер қортындысы жарияланды. Қортындылырмен республика әйелдер кеңесінің вице-президенті, Алматы қаласы әкімі жанындағы отбасы және әйелдер ісі жөніндегі комиссияның төрайымы Климова Тамара Васильевна таныстырды.

Алматы қаласында жүргізілген әлеуметтік зерттеулерге 18-45 жас аралығындағы 1 мың әйел мен ер адам тартылған. Ғылыми зертеу сауалнамалары отбасы бақытына байланысты бірқатар сұрақтарды қамтыған. Алматы қаласында респонденттердің арасында ажырасқандар 4,5% құрапты. Сауалнамаға жауап бергендердің 40% отбасын жалғыздықтан құтылу үшін құрамыз десе, 28% бала өсіріп, тәрбиелеу үшін, 7% отбасы құру еркіндігінді шектеу, қызметінді өсіру жолындағы үлкен кедергі, 13% бір әуенді, қызықсыз үй жұмысы деп бағаласа, сауалнамаға жауап бергендердің 29% ғана отбасы құруды бақыт, тіршіліктегі мақсаттарының орындалуына жетелер бағдарламаға бағалаған. Осының өзінен шығатын қортынды – респонденттердің отбасы бақытынан гөрі қара басын көбірек ойлайтынын аңғару қиын емес. Мемлекет – шағын отбасынан құралады десек, оның бүгіндігін сақтау бүгінгі күннің өзекті мәселесі болып табылатындығы сөзсіз.

Заманның өзгеруіне байланысты В.И. Лавриненко ажырасуға әсер ететін факторларды екі топқа бөледі:

1. Некеге тұру нәтижесіндегі әсер ететін факторлар.

2. Неке құрмай тұрған кездегі әсер ететін факторлар [3].

Социолог ғалымдардың пайымдауынша, отбасын құрғаннан кейінгі ажырасуға мынадай факторлар әсер етеді:

1. Жастардың отбасын құруға дайын еместігі. Жауапкершілікті өз мойындарына ала алмай, өмір қиындықтарына төзе алмауы.

2. Жастардың ата-аналарымен сиыспауы. Баспананың жоқтығына, тұрмыстық шаруашылыққа, бала тәрбиесіне байланысты жанжалдың тууы [3].

Неке құрмай тұрып ажырасу қаупі бар факторларға мыналарды жатқызамыз:

1. Неке құратын жұбайлардың жас алшақтығы, білім деңгейлерінің әр түрлі болуы.

2. Жұбайлардың біреуінің алкогольды жақсы көруі.

3. Некеге деген жеңіл көзқарас.

4. Некеге жастай отыру.

5. Некеге тұрмай тұрып бала көтеріп қалу.

6. Танысқан уақыттың аздығы, бірін-бірі аз білуі.

7. Некеге ата-аналарының келіспеуі.

8. Өз келісімінсіз некеге отыру [3].

Сонымен қатар, А.И.Кочетов неке құрғаннан кейін алғашқы жылдардағы неке тұрақтылығына әсер ететін факторларды былай көрсетеді:

1. Ерлі-зайыптылар қарым-қатынасының бұзылуы (көзіне шөп салу, қызғаншақтық).

2. Биологиялық сәйкессіздік (баласыздық, жыныстық дисгармония)

3. Жұбайлардың біреуінің басқа адамдармен тіл табыса алмауы (туысқандармен, таныстармен, әріптестермен).

4. Қызығушылықтарының әр түрлі болуы.

5. Балаға тәрбие беруде көзқарастың екі жаққа бөлінуі.

6. Жеке бастарында кемшіліктің көп болуы [3].

Неке тұрақтылығының қандай дәрежеде екендігін банықтау үшін, ерлі-зайыптыларға мынадай отбасылық тестті жүргіземіз.

Ер адамға қойылатын сұрақтар:

1. Әйеліңіз үйде ескі халатымен, шашын тарамай жүреді ме?

2. Оның кесірінен жұмыстан көп қаласыз ба?

3. Әйеліңіз ешқандай себепсіз күле береді ме?

4. Әйеліңіздің темекі тартқаны ұнамайды?

5. Әйеліңіздің телефонмен ұзақ сөйлеседі?

6. Тамақты дұрыс жасай алмайды?

7. Шаштаразға көп барады?

8. Соңғы кездердегі толғаны ұнамайды?

9. Барлық әңгімесі киімге, косметикаға тіреледі?

10. Теледидардан футбол көріп жатқан кезде, сұрақтар қойып мазалайды ма?

Әйел адамға қойылатын сұрақтар:

1. Күйеуім күні бойы диванда жатқанды ұнатады.

2. Дастарханды темекісінің күлімен күйдіреді.

3. Тамақты көп жейді.

4. Киімін киім ілгішке ілмейді.

5. Үйге келгесін тек «қалайсың» деуге ғана шамасы келеді.

6. Мусор төкпейді.

7. Теледидардың қасынан шықпайды.

8. Сенен гөрі достарын көбірек бағалайды.

9. Ваннадағы айнаны тіс пастасымен бүлдіреді.

10. Аяқ киімімен кілемде жүреді.

Жауаптардың варианттары: «иә», «жоқ», «кейде». «Иә» – 3 балл, «жоқ» – 2 балл, «кейде» – 1 балл.

1-10 балл жинағандар отбасы өте тұрақты.

11-14 балл жинағандар отбасында ерлі-зайыптылардың қарым-қатынасы өзара сүйіспеншілікке, шыдамдылыққа негізделген.

15-19 балл жинағандар отбасында тұрақсыздық байқалады.

20-24 балл жинағандар отбасы қарама-қайшылыққа толы. Жұбайлар бірін-бірі түсінбейді.

25-30 балл жинағандар отбасында психологиялық деңгейі өте төмен. Бұндай отбасын тұрақсыз деп айтуға болады. Отбасындағы жоғарыда аталған ұсақ-түйектер қарама-қайшылыққа әкелетіні сөзсіз [4].

Отбасын сақтап қалу үшін ерлі-зайыпты қолынан келгендерінің барлығын жасаулары керек. Көбіне жақсы жұмыс, жалақы қуған ерлі-зайыптылар отбасын ұмытып жұмысқа беріледі. Отбасын бірінші орынға қойғандар оны сақтап қалу үшін бар мүмкіндіктерін қолданады. Әр отбасының өзіндік неке-отбасылық ерекшелігі болады. Оған махаббат, достық, қамқорлық, ата-ана парызы, балалары парызы, сенімділіктің беріктігі, рухани және идеялық көзқарастың ортақтығы т.б. жатады. Ең үлкен рөлді әйел мен еркек парызы алады.

Әйел парызына, біз мыналарды жатқызамыз: мейірімділік, сезімнің әдемілігі, нәзіктік, дұрыс ой, аналық сезім, зиялылық, тәрбиелік, күйеуіне деген беріктік, әрқашан еркекті моральды қолдау, өзін және еркекті сүлау.

Ал, еркек парызына біз зиялылық-тәрбиелілік, әйелді әрқашан қорғау, саналылық,

салмақтылық, жинақылық, өзіне сенімділік, өмірге деген оптимистік көзқарас, қиындыққа төзімділік, әйелі мен балаларың сиғауды кіргіземіз.

Орыс және шетел ғалымдары еңбектерінде неке-отбасылық қатынасқа байланысты «сапалы неке» термині қолданылады. Белгілі поляк социологі Я.Щепанский некенің жетістікке жетуін былай көрсетеді:

1. Неке тұрақтылығы.
2. Жұбайлардың субъективті түрде бақытты болуы.
3. Некеге тұруда өз мақсаттарына жету.
4. Ерлі-зайыптылардың жеке тұлға ретіндегі шығармашылығының дамуы, белсенділіктің артуы, жақсы бала тәрбиелеу.
5. Ерлі-зайыптылар арасында дағдарыстың, ұрыс-жанжалдың болмауы.

А.Г. Харчев пен М.С. Мацковский неке-отбасылық қатынастың жетістігіне мынадай компоненттер әсер етеді деп көрсетеді:

1. Әлеуметтік функцияларды орындау сипаты.
2. Жеке тұлғалық функцияларды орындау.
3. Ерлі-зайыптылардың некемен қанағаттануы.
4. Неке тұрақтылығы деңгейі.
5. Отбасының ересек мүшелерінің дамуына отбасының әсері [3].

Жоғарыда дәстүрлі отбасы (бірұлтты, ұлтаралас) тұрақтылығына байланысты әсер ететін факторларды көрсеттік. Сонымен қатар республикамызда неке-отбасылық қатынастың басқа да түрлері бар: жалғыздық, заңсыз неке, жалғыз басты аналар, саналы түрдегі баласыз неке. Жалғыздыққа некеге тұрмаған, жалғыз тұратын адамдарды жатқызамыз.

Қазір некеге тұру жасының көтерілгеніне қарамастан жастар некеге тұруға тырысады. Бірақ басқаша ойлайтын адамдар да бар. Жалғыз тұратын адамдар көбіне басқа еуропалық ұлттарда кең тараған. Қазақстанда олардың көрсеткіші төмен, бірақ бар. Жалғыз болудың себебі:

— әйелдердің білім деңгейінің өсуі, жақсы маман болу, материалдық жағдайын жақсарту;

- ерлерге қарағанда әйелдердің көп болуы;
- жалғыз тұру оларға оңай, қиындықтан қашу.

Жалғыздыққа ерлерге қарағанда әйелдер төзімдірек келеді. Жұмыстағы жетістік, психологиялық саулық, тұрмыстық жағдай т.б.

Жалғыз басты аналардың болуы ажырасу нәтижесі күйеуінің қайтыс болуы және т.б. Ажырасудың өсуіне байланысты, мұндай отбасылардың саны көбеюде. Оның үстіне күйеуге шықпай бала туатын әйелдер де кездеседі. Бұрын қоғам алдында ұят саналса, қазір олардың да саны өсті. Жалғыз басты аналардың материалдық жағдайы төмен. Оларға мемлекет тарапынан көмек көрсетіледі. Толық отбасына қарағанда барлық жағынан жағдайлары көбіне төмен [5]. Ажырасқан әйел алдында психологиялық депрессия тұратыны сөзсіз. Әйел өмірден түңіліп, ары қарай өмір сүруден бас тартады. Одан шығу жолдары мынадай:

1. Ажырасқан күйеуіне көз жасынды көрсетпе. Жылағаныңды бала да көрмеуі керек.

2. Сериалдарды көруді тоқтату керек. Адам өмірі кино емес. Сериалдағы кейіпкерлердің орнына өзіңді қоюдың қажеті жоқ.

3. Махаббат поэзиясымен әуестенбе. Күйеуің өсіне түсіп көңіл-күйің бұзылады.

4. Күйеуіңе кек қайтаруда баланы пайдаланба. Уақыт келгенде бала кімнің қандай екенін өзі-ақ түсінеді.

5. Күйеуіңнің жаңа әйеліне жамандық жасаудың қажеті жоқ.

6. Ажырасқан күйеуіңді қайтарудың қажеті жоқ. Кеткісі келген адамды ұстаудың қажеті жоқ.

7. Өзіңнің жақсы жақтарыңды, жетістіктеріңді көбірек өсіне түсір. Шашыңды, киім кию стиліңді өзгерт. Өзіңді бағалай біл. Аталған принциптерге сүйене отырып, әйел психологиялық дағдарыстан шыға алады [6].

Келесі некенің түрі саналы түрдегі баласыз неке. Бала туа алады, бірақ жұбайлар баланы қажет етпейді. Бұндай отбасын құруға әсер ететін факторлар – баспананың болмауы, материалдық жағдайдың төмен болуы, жұмыссыздық, міндеткерлікті бөлу сипаты, өмір сүру ерекшелігі. Жалпы айтқанда, біздің ойымызша әйелдердің саналы түрде бала көтермеуіне мына жағдайлар әсер етеді:

- некеге кеш отыру;
- ажырасу нәтижесіндегі психологиялық қорқыныш;
- жалақысы жоғары және қызықты жұмысты жоғалтпау үшін;
- бала жұбайлардың жұмысына кедергі келтіреді. Аталған себептерге

байланысты баласыз неке қалыптасады. Бұл неке тұрақсыздығына тікелей әсер етеді.

Отбасының тұрақты болуының екі жағы бар: ішкі және сыртқы жағдайлар. Сыртқы жағдай – тұрғын үй, табыс, әдет-ғұрып, ұлттық ерекшеліктер т.б. Ішкі жағдай – махаббат, сезім, қамқорлық, ауызбірлік, жұбайлардың жеке бастарының ерекшеліктері. Неке тұрақсыздығы некеге тұрғанға дейінгі жағдайларға да байланысты. Олар – әлеуметтік-экономикалық жағдай, қыз бен жігіттің білім деңгейі, мәдени дәрежесі, жас ерекшеліктері, күйеудің не қыздың ата-анасының теріс көзқарасы. Отбасы – ерекше әлеуметтік институт, болғандықтан оның қалыптасуы мен дамуы қоғамның дамуымен байланысты. Қоғамның дағдарысы отбасының да дағдарысын туғызады. Экономикалық, саяси, әлеуметтік, рухани тұрақтылық отбасын да тұрақтандырады [7]. Неке тұрақсыздығы ажырасуға әкеледі. Ажырасуға негізінен әлеуметтік-экономикалық, психологиялық және физиологиялық факторлар әсер етеді.

- 1 Кальни А.Б. Разводы в Казахстане: динамика, мотивы и причины // V конгр. этнографов и антропологов России: тез. докл. Омск, 2003. 9-12 шолл. – М., 2003. – С. 95-97.
- 2 Байсақал Н. Отбасының бүтіндігі – бүгінгің өзекті мәселесі: Алматы қаласы Отбасы және әйелдер ісі жөніндегі комиссиясы әжүреізген әлеуметтік зерттеулер қортындысы // Алматы ақшамы. – 2006. – 17 қаңтар.
- 3 Жаназарова З.Ж. Современная семья в Казахстане и ее проблемы. – А: Қазақ университеті, 2004. – 257 с.
- 4 Семенова А. Если развод неизбежен, пройди через него правильно. – СПб.: Невский проспект, 2002. – 158 с.
- 5 Аронс К. Развод: крах или новая жизнь? – М.: Мирт, 1995. – 448 с.
- 6 Логушко Т. Как пережить развод. – СПб.: Питер, 2002. – 192 с.
- 7 Кальни А.Б. Дезорганизация: пути выхода из нее // Казахстан в эпоху глобализации: экономика, образование, право: Материалы междунар. науч.-практ. конф., 29 апреля 2004. – Алматы, 2004. – Т. 1. – С. 156-161.

Казира Оразалиқызы
ҚазМУ, тарих факультетінің ізденушісі

Сәйден Жолдасбайұлының ғылыми зерттеулеріндегі қыстау мәселесі

Қазіргі уақыт зерттеушілерден Қазақ халқы тарихының бай қазынасын тереңдей аша түсу жолында жан-жақты ізденіске баруды талап етеді. Қазақ елінің тарихына жаңаша көзқарас қалыптастыру шындыққа негізделіп жазылған еңбектерді көтеріп, оларды оқып, онда берілген фактілерді саралай-зерделеп түсінуден басталады. Бұл күрделі де, жауапкершілігі мол ұзақ ізденісті қажет ететін жұмыс. Осындай жұмысты жүргізген тарихшы ғалымдардың бірі С.Ж.Жолдасбаев.

С.Жолдасбаевтың “16-19ғғ. Жетісу қазақтарының қыстаулары және тұрақ-жайлары”¹- атты мақаласында Жетісу өңірін одан әрі зерттеу жұмысының жалғасы ретінде карауға болады.

Бұл мақаласында ғалым нақты деректерді көрсете отырып, қазақ халқының тұрақ жай салып, отырықшылық өмір сүруге бейім болғанын археологиялық деректермен қатар жазба деректерді қолдана отырып дәлелдегенін көрсетеді. Жетісу өңірінде жүргізілген зерттеу жұмысының негізгі қортындысын жүйелі түрде көрсеткен: Біріншіден, Жетісудың оңтүстік шығыс жағындағы, Алатаудың мүйістерінде Торайғыр, Бұғыты, Сарытау тауларында табылған қыстаулардағы тұрақ-жайлар, Жетісудың солтүстік- шығыс жағындағы Шолақтау, Баянжүрек, Қаракүңгей тауларында табылған